

A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2021. áprilisig – akadályozó tényezők, kapacitáskihasználtság, bérek és értékesítési árak

2021/6

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI   Institute for Economic and Enterprise Research
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2021. áprilisig – akadályozó tényezők, kapacitáskihasználtság, bérek és értékesítési árak

MKIK GVI Kutatási Füzetek 2021/6

Az elemzést írta:

Bacsák Dániel, elemző, MKIK GVI
Horváth Ágoston, elemző, MKIK GVI

Kutatásvezető:

Nábelek Fruzsina
ügyvezető igazgató, MKIK GVI

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Budapest

A kézirat lezárva: 2021. június 24.

Cím: MKIK GVI
1054 Budapest, Szabadság tér 7.
Tel: 235-05-84
e-mail: gvi@gvi.hu
Internet: <http://www.gvi.hu>

Tartalom

Bevezető.....	6
Összefoglaló	6
Az üzleti tevékenységet akadályozó tényezők 2019 októbere és 2021 áprilisa között	7
Az átlagos kapacitáskihasználtság változása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között	19
Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben	25
Belföldi értékesítési árak és exportárak várható alakulása a következő félévben.....	29

Ábrajegyzék

1. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők, N _{2019.okt.} =2261, N _{2020.ápr.} =2884, N _{2020.okt.} =3133, N _{2021.ápr.} =2779	10
2. ábra: Hazai vállalkozások következő félévi üzleti fejlesztését akadályozó tényezők, N _{2019.okt.} =2260, N _{2020.ápr.} =2886, N _{2020.okt.} =3141, N _{2021.ápr.} =2719	11
3. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők létszámkategóriák szerint, N _{2019.okt.} =2261, N _{2020.ápr.} =2884, N _{2020.okt.} =3133, N _{2021.ápr.} =2779	13
4. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők ágazatok szerint, N _{2019.okt.} =2232, N _{2020.ápr.} =2859, N _{2020.okt.} =3099, N _{2021.ápr.} =2767.....	15
5. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők exporttevékenység szerint, N _{2019.okt.} =2159, N _{2020.ápr.} =2763, N _{2020.okt.} =3028, N _{2021.ápr.} =2666	17
6. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők tulajdonszerkezet szerint, N _{2019.okt.} =2156, N _{2020.ápr.} =2810, N _{2020.okt.} =3057, N _{2021.ápr.} =2704	18
7. ábra: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között létszámkategóriánként, százalék.....	20
8. ábra: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között ágazatonként, százalék	21
9. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez és a válság kezdetéhez képest 2021 áprilisáig, százalék, N _{2020. első negyedév – 2021. április} =2075, N _{2020. második negyedév – 2021. április} =2076	22
10. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez (2020. első negyedév) képest 2021 áprilisában, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N _{létszám} =2075, N _{ágazat} =2071	23
11. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez (2020. első negyedév) képest 2021 áprilisában, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, N _{exporttevékenység} =2019, N _{tulajdonszerkezet} =2034	24
12. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben, százalék, N ₂₀₂₀ =2626, N ₂₀₂₁ =2467.....	25
13. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben létszámkategóriánként, százalék, N ₂₀₂₀ =2626, N ₂₀₂₁ =2467	26
14. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben ágazatonként, százalék, N ₂₀₂₀ =2619, N ₂₀₂₁ =2459	27
15. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben tulajdonszerkezet szerint, százalék, N ₂₀₂₀ =2567, N ₂₀₂₁ =2410.....	28
16. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben árbevétel szerint, százalék, N ₂₀₂₀ =2549, N ₂₀₂₁ =2398.....	29
17. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2021. április között, százalék.....	30

18. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2021 áprilisában, létszámkategóriánként és ágazonként, százalék, N _{létszám} =2505, N _{ágazat} =2513.....	31
20. ábra: Az exporttevékenységet folytató hazai vállalkozások percepciója a külföldi értékesítési árak (exportárak) következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2021. április között, százalék.....	32
1. táblázat: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között, százalék.....	20

Bevezető

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) elemzésében a koronavírus-járvány gazdasági hatásait vizsgálja a hazai vállalkozások üzleti tevékenységét akadályozó tényezők, a kapacitáskihasználtság, a bérek, valamint a belföldi- és exportárak változása szempontjából. Az elemzésünkben szereplő adatok a GVI elmúlt négy féléves konjunktúrafelvételéből¹ származnak, melyek során 2 268, 2 891, 3 142 és 2 790 hazai vállalkozást kérdeztünk meg az érintett témákban – a legutóbbi három adatfelvétel pedig egybeesett a koronavírus-járvány első, második és harmadik hullámaival.² A legutóbbi adatfelvétel április 1. és 30. között zajlott, a koronavírus-járvány harmadik hulláma következtében bevezetett korlátozások fokozatos enyhítésének időszakában.

Az elemzésben az akadályozó tényezők, a kapacitáskihasználtság, a bérek, illetve az árak alakulásának vizsgálata során egyaránt oly módon súlyoztunk, hogy a válaszoló vállalatok mintája a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás szempontjából tekinthető reprezentatívnak, a régiók és a foglalkoztatottak száma szerint. Az elemzésben a súlyozatlan elemszámokat tüntetjük fel.

Összefoglaló

A koronavírus-járványt megelőzően egyértelműen a munkaerő- és szakemberhiány volt a leggyakoribb akadályozó tényező, ezt követően azonban elveszítette a vezető helyét: 2020

---

¹ A GVI konjunktúravizsgálatának célja a vállalatvezetők aktuális, rövid távú üzleti várakozásainak feltérképezése, amely a vállalkozók számára az adatfelvétel idején rendelkezésre álló információkra, szubjektív helyzetértékelésükre támaszkodik.

² Az elmúlt másfél évben a koronavírus-járvány gazdasági hatásairól hat Kutatási füzetet is publikált a GVI:

Bacsák Dániel–Horváth Ágoston (2020a): A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében – érintettség és válságkezelő intézkedések. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2020/3, Budapest.

Bacsák Dániel–Horváth Ágoston (2020b): A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében – kapacitáskihasználtság, likviditás, létszámváltozások, bérváltozások és értékesítési árak. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2020/4, Budapest.

Tóth Katalin (2021): A hazai vállalkozások pénzügyi helyzete 2020 októberében. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2021/1, Budapest.

Bacsák Dániel–Horváth Ágoston (2021): A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2020. októberig – kapacitáskihasználtság, válságkezelő eszközök, bérváltozások és értékesítési árak. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2021/2, Budapest.

Horváth Ágoston (2021): A hazai vállalkozások pénzügyi helyzetének percepciója 2021 januárjában. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2021/3, Budapest.

Bacsák Dániel–Horváth Ágoston–Széll Krisztián (2021): A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében 2021. áprilisig – válságkezelő eszközök alkalmazása és az árbevétel alakulása. MKIK GVI Kutatási füzetek, 2021/4, Budapest.

áprilisában, amikor első alkalommal vezették be a koronavírus-járvány miatti korlátozó intézkedéseket, azok számos területen éppen munkaidőcsökkentést vagy elbocsátásokat eredményeztek. Ezzel szoros összefüggésben a járvány első hulláma idején, 2020 áprilisában a kereslethiány már megközelítette a munkaerőhiány okozta probléma gyakoriságát, 2020 októberére pedig meg is előzte azt. 2021 áprilisában ugyan enyhült a kereslethiány, még így is élen maradt az akadályozó tényezők „versenyében”.

A vállalkozók retrospektív visszaemlékezése alapján 2020 első negyedében, a koronavírus-járványt megelőzően az átlagos kapacitáskihasználtság 77 százalék volt, mely tavasszal 66 százalékra esett vissza. A járvány első hullámát követően, a korlátozások lazításának és a gazdasági „visszapattanás” idején az átlagos kapacitáskihasználtság 72 százalékra, év végére pedig – dacára a második hullámnak – 73 százalékra nőtt. 2021 első negyedére, valamint április 1-jére is 70 százalékos átlagos kapacitáskihasználtságról számoltak be a cégek – ez ugyan 4 százalékponttal meghaladja a tavaly tavaszi szintet, de még 7 százalékponttal elmarad a járvány előtt tapasztaltaktól.

Ha a 2021. áprilisi kapacitáskihasználtságot vizsgáljuk, élesen különválnak a vállalkozások létszámkategóriák és ágazatok alapján. Az 1–9 fős kisvállalkozások esetében az eleve alacsony bázis ellenére is jelentős csökkenés következett be 2020 második negyedében, és bár a harmadik negyedévi „visszapattanás” ebben a létszámkategóriában is jelentősen érzékeltette a hatását, a negyedik negyedév és 2021 első negyedéve újabb jelentős visszaesést eredményezett. Ezzel szemben a 250 fő feletti nagyvállalatok 2020 második félévében folyamatosan növelni tudták a kapacitáskihasználtságukat, igaz, 2021-ben kismértékű csökkenést ők is elszenvedtek. Az ipar és az építőipar lényegében a járványt megelőző kapacitásszinten működik, miközben a kereskedelem, és különösképpen az egyéb szolgáltatást végző vállalkozások jelentős mínuszban voltak április 1-jén.

A 10 százalék alatti kapacitáskihasználtsággal rendelkező cégek aránya – akik gyakorlatilag felfüggesztették a működésüket – folyamatosan emelkedett az elmúlt másfél évben: míg a járványt megelőzően arányuk 4 százalék volt, addig 2020 végére 6 százalék, 2021 áprilisára pedig már 9 százalék lett. Létszámkategóriánként és ágazatonként vizsgálva egyértelműen látszik, hogy az 1-9 fős kisvállalkozások (24 százalék) és az egyéb szolgáltatás területén működő cégek (19 százalék) körében a leggyakoribb a 10 százalékot nem meghaladó kapacitáskihasználtság.

A becült átlagos kapacitáskihasználtsági adatok alapján 2021. április folyamán – tehát a koronavírus-járvány harmadik hulláma miatt bevezetett újabb korlátozó intézkedések idején – a vállalkozások közel egyharmada rosszabb helyzetben volt, mint a tavaly tavaszi első hullám idején, több mint a felük (57 százalék) azonban elérte vagy meghaladta már a válság előtti szintet is – ez azt mutatja, hogy erősen polarizálódtak a vállalkozások járvány-érintettség szerint.

Az idei évben a cégek közel hasonló arányban tervezik emelni a bruttó béreket (68 százalék), mint 2020-ban tették (71 százalék), a béremelés várható mértéke azonban csökkent: a vállalatok elsősorban az infláció mértékével közel azonos, 1–5 százalékos béremelkedést tartják valószínűnek (35 százalék), a tavalyihoz képest (45 százalék) kevesebben számolnak ennél jelentősebb, 5 százalékot meghaladó bérfeljesztéssel (33 százalék). 2020-ban a vállalkozások 6 százalékánál csökkentek a bérek, ez az arány 2021-ben várhatóan csak 2 százalék lesz az áprilisi várakozások alapján.

2021 áprilisában a válaszadók 4 százaléka vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a belföldi értékesítési árak a következő félévben – arányuk egy évvel korábban még a 2008-as gazdasági világválság kitörését követő szintet idéző 12 százalék volt. A válaszadók 60 százaléka gondolta úgy, hogy nőni fognak az árak, 5 százalékponttal többen, mint 2020. októberben.

Az üzleti tevékenységet akadályozó tényezők 2019 októbere és 2021 áprilisa között

A GVI elmúlt négy konjunktúra adatfelvétele (2019. október, 2020. április, 2020. október és 2021. április) során megkérdezte a vállalkozókat arról (N=11057), mely tényezők akadályozták leginkább cégük üzleti tevékenységét a kérdőív kitöltését megelőző fél évben, és melyek azok, amik véleményük szerint a következő fél évben fognak problémát jelenteni számukra.³ A második adatfelvételnél, 2020 áprilisában már érezhető hatása volt a koronavírus-járvány miatti gazdasági korlátozásoknak.

Jól látható, hogy a **munkaerő- és szakemberhiány** a koronavírus-járványt megelőzően egyértelműen a cégek által leggyakrabban tapasztalt akadályozó tényező volt, 2019 októberében a válaszadók mintegy 60 százaléka emelte ki ezt a tényezőt, ezt követően azonban elveszítette a vezető helyét. 2020 áprilisában, amikor első alkalommal vezették be a koronavírus-járvány miatti korlátozó intézkedéseket, azok számos területen éppen munkaidőcsökkentést vagy elbocsájtásokat eredményeztek, ezért ekkor már csak a vállalkozók 38 százaléka érezte a munkaerőhiányt akadályozó tényezőnek, arányuk pedig 2020 októberére további hat százalékponttal, 32 százalékra csökkent – ez 2021 áprilisában nem változott.

Ezzel szoros összefüggésben 2020 áprilisában, a járvány első hulláma idején a **kereslethiány** már megközelítette a munkaerőhiány okozta problémát (36 százalék), 2020 októberére pedig meg is előzte azt: ekkorra a válaszadók csaknem fele (49 százalék) vélekedett úgy, hogy a kereslet csökkenése, adott esetben a teljes megszűnése akadályozta az üzleti tevékenységét. 2021 áprilisában ugyan ennél kevesebben, a cégvezetők 37 százaléka jelölte ezt meg, de a kereslethiány még így is élen maradt az akadályozó tényezők „versenyében”.

Figyelemreméltó, hogy 2021 áprilisában az **ellátási láncok megszakadása** a vállalkozások 16 százalékát érintette, ami 9 százalékponttal haladja meg a 2020. októberi szintet,⁴ ezzel pedig a harmadik leggyakoribb akadályozó tényezővé vált. Hasonlóan nagymértékű, 8 százalékpontos növekedést mutatott a **nyersanyagok és energia árait** megjelölő válaszadók aránya (13 százalék),⁵ és mindezekkel alighanem összefüggésbe hozható az **anyaghiány** korábbiaknál magasabb gyakorisága is (11 százalék).

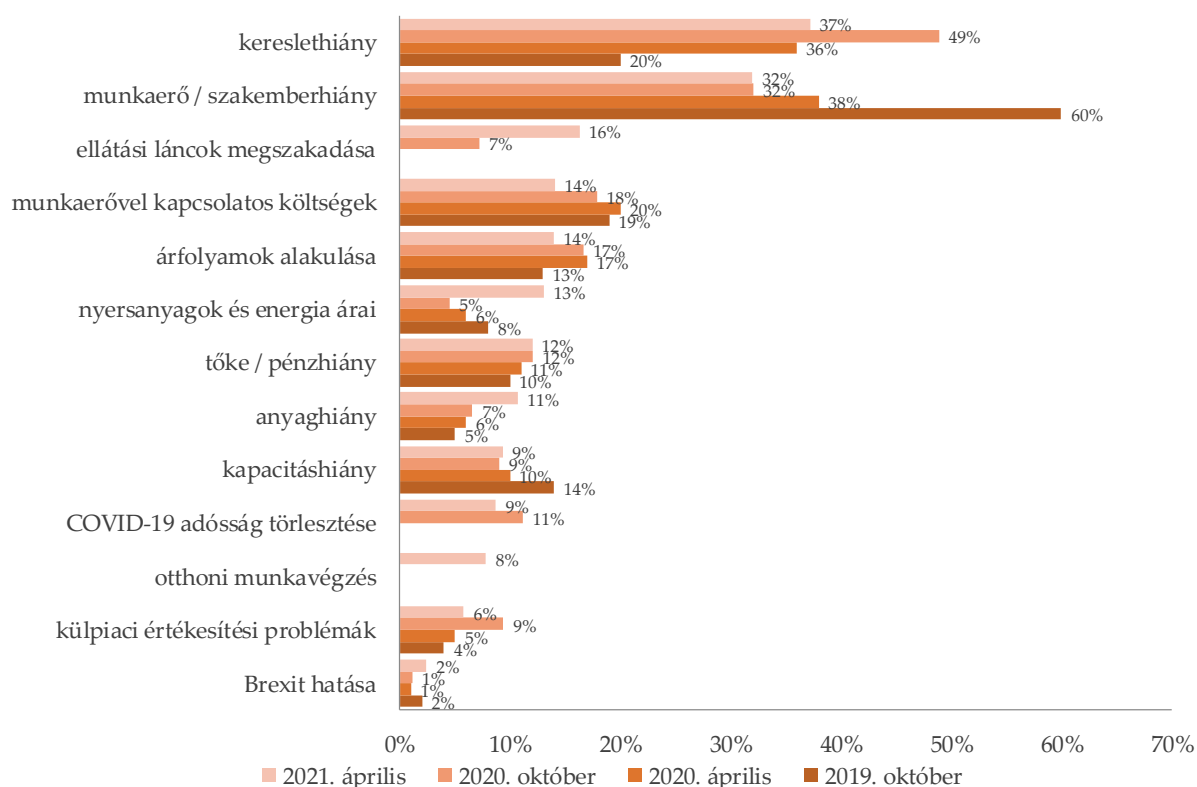
---

³ A felsorolt válaszlehetőségek közül legfeljebb hármat lehetett választani.

⁴ Az ellátási láncok megszakadását és a COVID-19 adósság törlesztését 2020 októberében, az otthoni munkavégzést pedig 2021 áprilisában vettük fel az akadályozó tényezők közé.

⁵ Kiemelendő, hogy a **nyersanyagok és energia árai** mint akadályozó tényezők legutóbb 2018 októberében értek el hasonlóan magas arányt (16 százalék), a többi adatfelvételi időpontban mindössze 5–8 százalék jelölte meg őket. Ez összefüggésbe hozható a 2018-as évben tapasztalt globális energiadrágulással, hiszen abban az évben az olaj, a gáz és az áram ára is érezhetően emelkedett, most pedig ehhez hasonló drágulással számolnak a gazdaság szereplői.

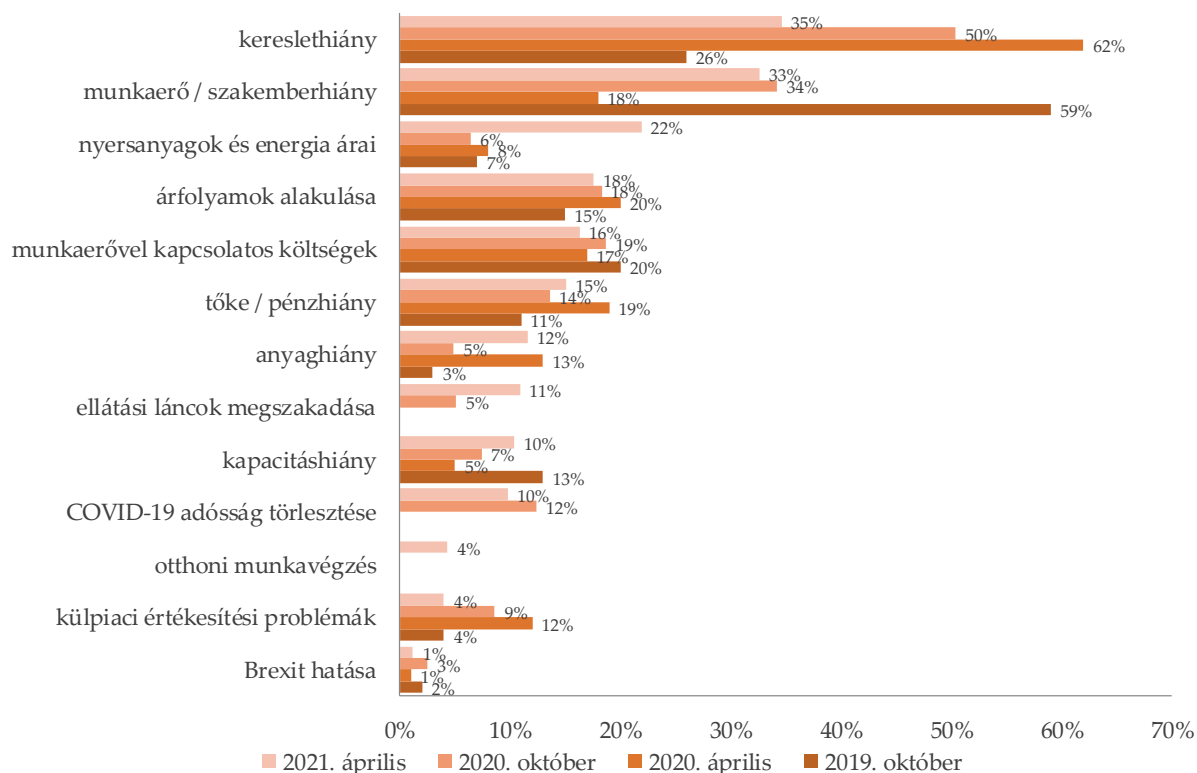
1. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők, N_{2019.okt.}=2261, N_{2020.ápr.}=2884, N_{2020.okt.}=3133, N_{2021.ápr.}=2779

Forrás: GVI 2019-2021

A jövőre vonatkozó válaszokat vizsgálva látható, hogy a koronavírus-járvány okozta kiszámíthatatlan, romló, lassulással jellemezhető gazdasági környezettől való félelem valamelyest csökkent: a **kereslethiány** problémája jelentősen visszaszorult a legutóbbi adatfelvételkor mért várakozáshoz képest (35 százalék), míg a járványt megelőző évek elsősorú akadályozó tényezője, a **munkaerő- és szakemberhiány** ettől már csak alig két százalékponttal maradt el (33 százalék). A legutóbbi adatfelvételekhez képest jelentős növekedést a **nyersanyagok és energia árai** (22 százalék), az **anyaghiány** (12 százalék), az **ellátási láncok megszakadása** (11 százalék) és a **kapacitáshiány** (10 százalék) gyakorisága kapcsán lehetett regisztrálni, ami azt mutatja, hogy a vállalkozások elsősorban amiatt aggódnak, hogy nem lesznek képesek kielégíteni a járvány esetleges lecsengését követő (várt) keresletnövekedést.

2. ábra: Hazai vállalkozások következő félévi üzleti fejlesztését akadályozó tényezők, N_{2019.okt.}=2260, N_{2020.ápr.}=2886, N_{2020.okt.}=3141, N_{2021.ápr.}=2719

Forrás: GVI 2019-2021

A továbbiakban a hat leggyakoribb üzleti tevékenységet akadályozó tényezőt vizsgáljuk meg létszámkategóriánként és ágazatonként, valamint a cégek exporttevékenysége és tulajdonszerkezete alapján.

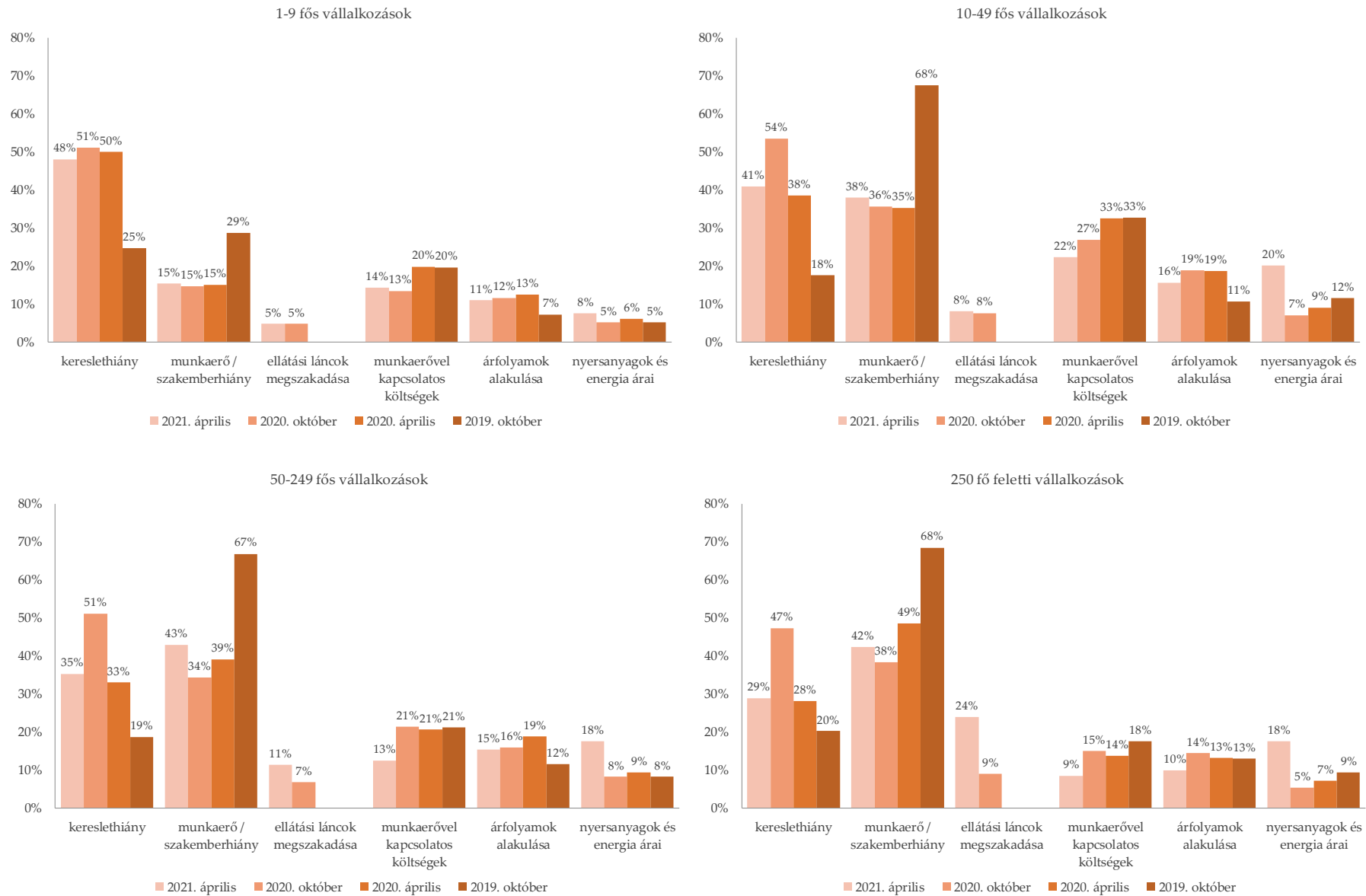
A létszámkategóriákat vizsgálva jól látható, hogy az 1–9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások esetében jelentősen nagyobb problémát jelent a **kereslethiány**. 2021 áprilisában közel a felük jelölte meg ezt problémaként (48 százalék), míg a 10–49 fős cégeknél ez az arány 41 százalék, az 50–249 fős vállalkozásoknál 35 százalék, a 250 fő feletti nagyvállalatoknál pedig 29 százalék volt – utóbbi kettő esetében ezzel a második helyre szorult vissza, a munkaerő- és szakemberhiány mögé. A 9 főnél több munkavállalót foglalkoztató cégeknél a kereslethiány mint akadályozó tényező 13-18 százalékponttal kevesebbet ért el, mint 2020 októberében, míg a kisvállalkozásoknál mindösszesen 3 százalékpont volt a csökkenés – ebben a létszámkategóriában tehát nem érzékeltek számottevő keresletbővülést az elmúlt fél évben sem.

Ezzel fordítottan arányos módon a **munkaerő- és szakemberhiány** éppen az 1-9 fős kisvállalkozások esetében jelenik meg ritkábban (15 százalék), a 10-49 fős vállalkozások 38 százaléka, az 50-249 fős cégek 43 százaléka, a 250 fő feletti nagyvállalatoknak pedig a 42 százaléka számolt be erről a negatív tényezőről, ugyanakkor még ezekben a

létszámkategóriákban is 24-30 százalékponttal elmarad a gyakorisága a válság előtti, 2019. októberi szinttől.

Az **ellátási láncok megszakadásának** gyakorisága a foglalkoztatotti létszám növekedésével párhuzamosan nő, hiszen míg az 1-9 fős kisvállalkozásoknak csak az 5 százaléka számolt be erről, addig a 10-49 fős cégeknek a 8 százaléka, az 50-249 fős vállalkozásoknak a 11 százaléka, a 250 fő feletti nagyvállalatoknak pedig már a 24 százaléka. A **nyersanyagok és energia árai** szintén a kis cégeket érintik kevésbé kedvezőtlenül, az 1-9 fős kisvállalkozások 8 százaléka jelölte meg akadályozó tényezőként, míg a nagyobb cégeknek a 18-20 százaléka.

3. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők létszámkategóriák szerint, N_{2019.okt.}=2261, N_{2020.ápr.}=2884, N_{2020.okt.}=3133, N_{2021.ápr.}=2779

Forrás: GVI 2019-2021

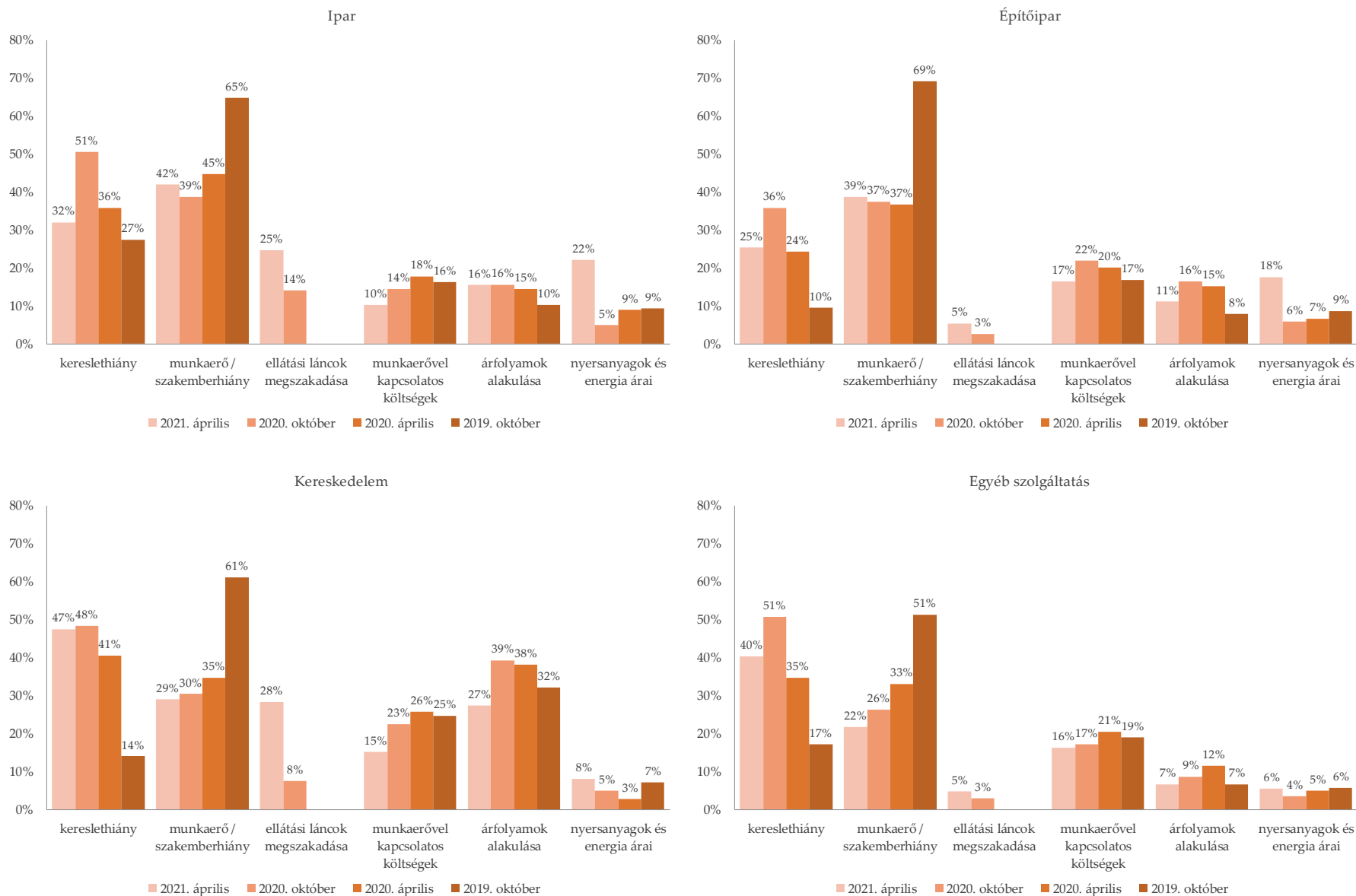
A gazdasági ágazatokat külön vizsgálva látható, hogy jelenleg az iparban és az építőiparban újra a **munkaerő- és szakemberhiány** (42 és 39 százalék) a leggyakoribb üzleti tevékenységet akadályozó tényező, míg a kereskedelemben és az egyéb szolgáltatások területén a **kereslethiány** (47 és 40 százalék) megőrizte az első helyét, sőt a kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozások esetében érdemi csökkenés sem volt tapasztalható a gyakoriságában 2020 októberéhez képest.

Jelentős különbség fedezhető fel az **ellátási láncok megszakadása** tekintetében, hiszen az ipari szektorban a vállalkozások 25 százaléka, a kereskedelemben pedig a 28 százaléka vélte úgy, hogy ez akadályozó tényezőt jelentett számára az elmúlt fél évben, miközben az építőiparban és az egyéb szolgáltatás területén működő, hasonlóan vélekedő cégeknek az aránya mindösszesen 5 százalék.

Az **árfolyamok alakulásának** továbbra is leginkább a kereskedelmi vállalkozások kitettek, több mint negyedük számolt be erről (27 százalék), ami ugyan 12 százalékponttal alacsonyabb arány a 2020 októberében regisztrált szintnél, de még így is messze meghaladja az iparban (16 százalék), az építőiparban (11 százalék) és az egyéb szolgáltatás területén (7 százalék) mért gyakoriságot.

A **nyersanyagok és energia áraira** ugyanakkor 2021 áprilisára az ipari és az építőipari cégek sokkal érzékenyebbek lettek (22 és 18 százalék), mint a kereskedelmi tevékenységet és az egyéb szolgáltatást végző vállalkozások (8 és 6 százalék).

4. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők ágazatok szerint, N_{2019.okt.}=2232, N_{2020.ápr.}=2859, N_{2020.okt.}=3099, N_{2021.ápr.}=2767

Forrás: GVI 2019-2021

Az exporttevékenység vizsgálata alapján úgy tűnik, a **kereslethiány** 2021 áprilisában a nem exportáló vállalkozások számára maradt elsődleges akadályozó tényező (41 százalék), míg a részben exportáló és a döntően exportáló cégek esetében ez a második helyre szorult vissza 32 és 36 százalékkal. A **munkaerő- és szakemberhiány** a nem exportáló cégek mintegy negyedét (26 százalék), a részben exportáló vállalkozásoknak több mint egyharmadát (35 százalék), a döntően exportáló vállalatoknak pedig a 41 százalékát sújtotta – utóbbinál ráadásul ebben a tekintetben láthatunk egy 5 százalékpontos emelkedést is 2020 októberéhez képest.

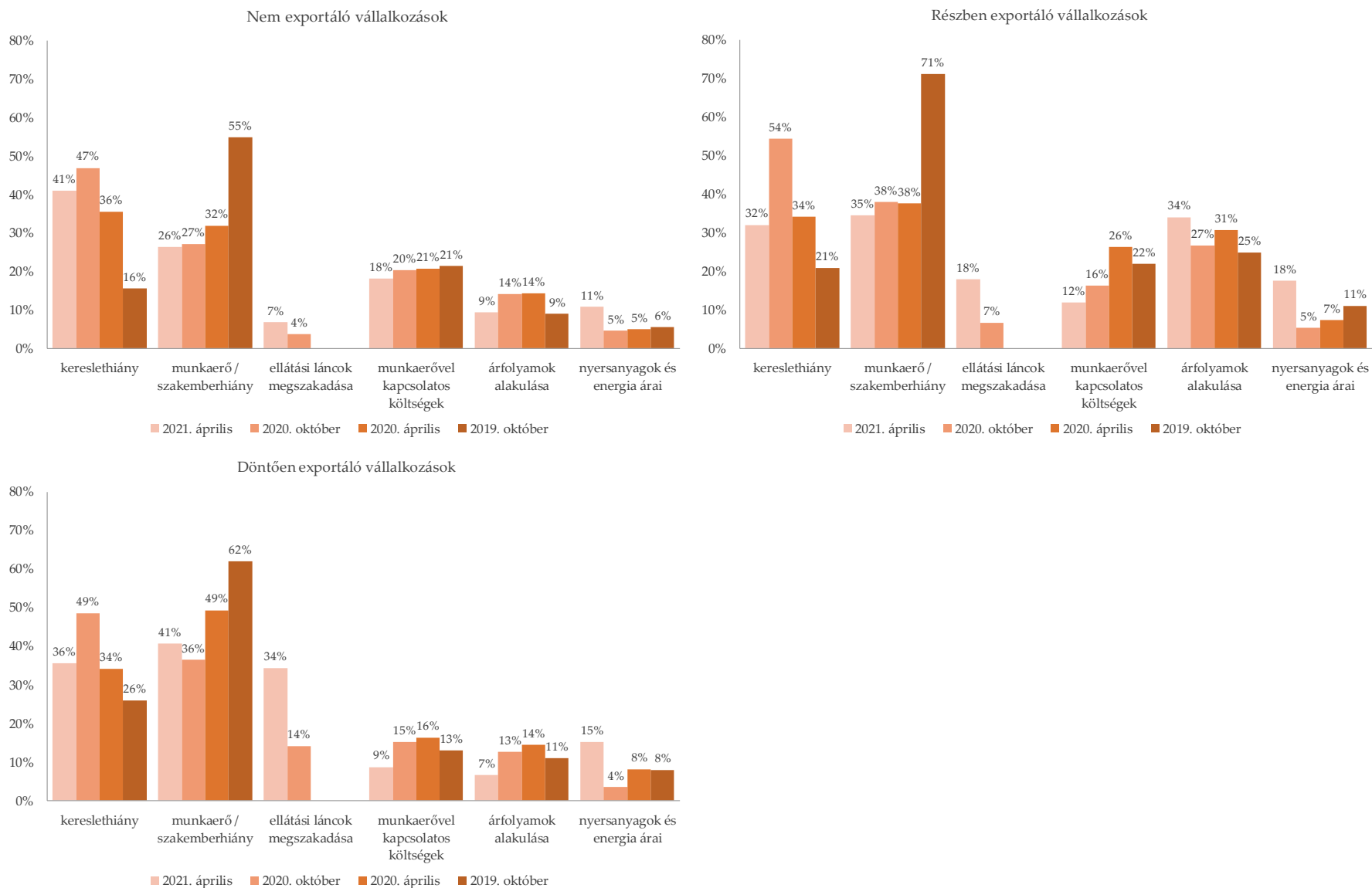
Nem meglepő módon az **ellátási láncok megszakadása** is elsősorban az exporttevékenységet végző cégeket érintette, a részben exportáló vállalkozásoknak a 18 százalékát, a döntően exportáló vállalatoknak pedig a 34 százalékát, miközben a kizárólag határokon belüli üzleti tevékenységet folytató cégeknek csak a 7 százaléka számolt be erről.

Az **árfolyamok alakulása** mint akadályozó tényező azon cégek körében ért el kiemelkedően magas arányt, melyek részben végeznek exporttevékenységet (34 százalék), a nem exportáló vagy döntően exportáló vállalkozások esetében ez a korábbi adatfelvételi időpontokhoz képest is kevésbé jelentett problémát 2021 áprilisában (9 és 7 százalék).

A **nyersanyagok és energia árai** mindhárom kategóriában éreztették a negatív hatásukat, míg 2020 októberében a cégek 4-5 százaléka számolt be erről, addig 2021 áprilisában már a 11-18 százaléka.

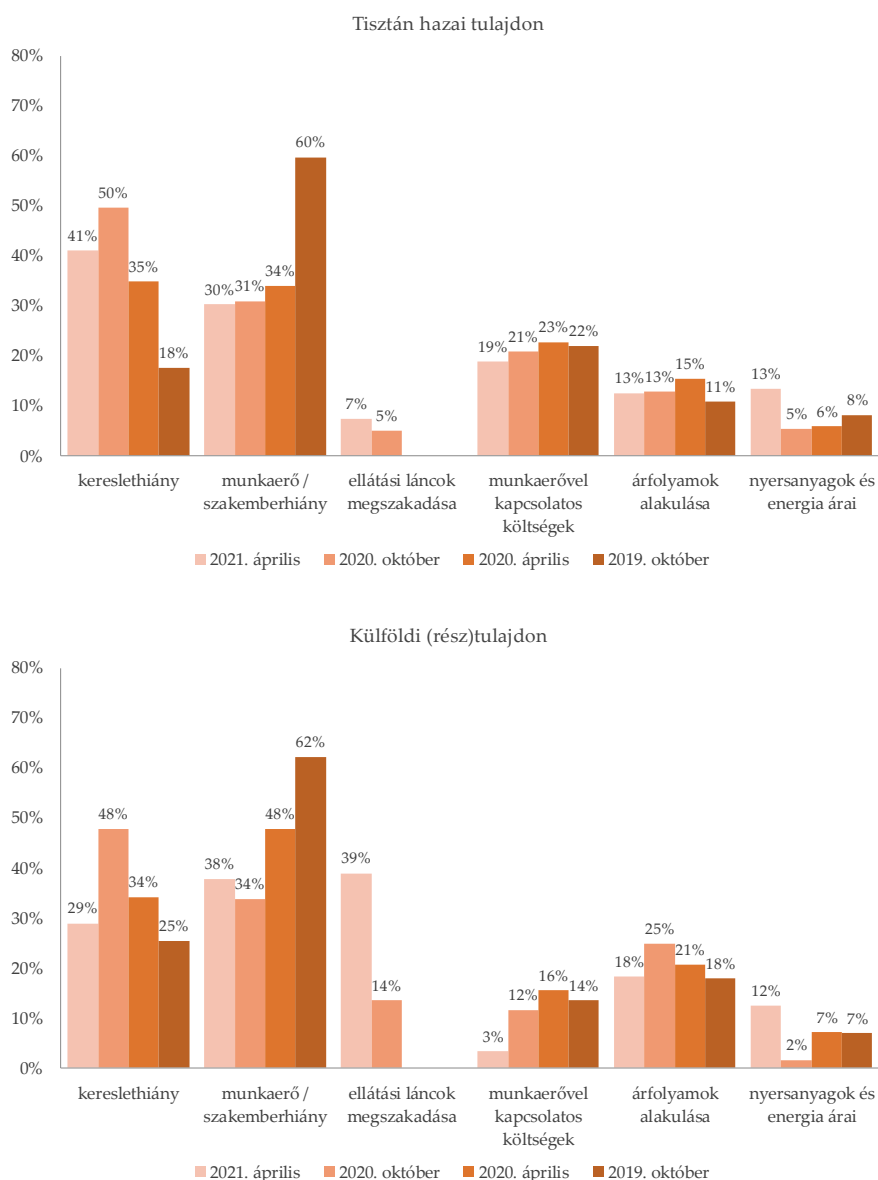
5. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők exporttevékenység szerint, N_{2019.okt.}=2159, N_{2020.ápr.}=2763, N_{2020.okt.}=3028, N_{2021.ápr.}=2666

Forrás: GVI 2019-2021

A tulajdonszerkezetet vizsgálva látható, hogy a külföldi (rész)tulajdonnal bíró vállalkozások kevésbé kitétek a **munkaerővel kapcsolatos költségek mértékének** (3 százalék), ugyanakkor az intenzívebb exporttevékenységük miatt érzékenyebbek az **ellátási láncok megszakadására** (39 százalék) és az **árfolyamok alakulására** (18 százalék). A **kereslethiány** a hazai tulajdonú vállalkozások esetében maradt vezető akadályozó tényező (41 százalék), míg a **munkaerő- és szakemberhiány** a külföldi (rész)tulajdonban álló cégeknél a válság előtti állapotokhoz hasonlóan már visszaelőzte a kereslethiányt (38 százalék).

6. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők tulajdonszerkezet szerint, N_{2019.okt.}=2156, N_{2020.ápr.}=2810, N_{2020.okt.}=3057, N_{2021.ápr.}=2704

Forrás: GVI 2019-2021

Az átlagos kapacitáskihasználtság változása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között

A GVI féléves konjunktúrafelmérésének állandó eleme a kapacitáskihasználtság aktuális (most áprilisi) szintjének vizsgálata, ezúttal azonban megkértük a válaszadókat, hogy becsüeljék meg 2020 első negyedétől kezdve 2021 első negyedévéig bezárólag is, feltételezve, hogy a koronavírus-járvány jelentős változást eredményezett ezen mutató szempontjából is. ⁶

A vállalkozók retrospektív visszaemlékezése alapján 2020 első negyedében, a koronavírus-járvány miatt bevezetett intézkedéseket megelőzően az átlagos kapacitáskihasználtság 77 százalék volt, mely tavasszal 11 százalékponttal, 66 százalékra esett vissza. A járvány első hullámát követően, a korlátozások lazításának és a gazdasági „visszapattanás” idején (2020. harmadik negyedév) az átlagos kapacitáskihasználtság 72 százalékra, év végére pedig – dacára a második hullámnak – 73 százalékra nőtt. 2021 első negyedévére, valamint április 1-jére is 70 százalékos átlagos kapacitáskihasználtságot jeleztek a megkérdezett cégek – ez ugyan 4 százalékponttal meghaladja a tavaly tavaszi szintet, de még 7 százalékponttal elmarad a járványt megelőző időszakban tapasztaltaktól. A mutató szórása az egyes járványhullámok idején mindig megemelkedett 2-5 százalékponttal, azaz a vállalkozások kapacitáskihasználtsága ezekben az időszakokban heterogénebb képet mutatott – ez is alátámasztja, hogy a járvány gazdasági hatásai nem ugyanolyan mértékben érintették a gazdaság különböző szereplőit.

A 10 százalék alatti kapacitáskihasználtsággal rendelkező cégek aránya – akik gyakorlatilag felfüggesztették a működésüket – folyamatosan emelkedett az elmúlt másfél évben: míg a járványt megelőzően arányuk 4 százalék volt, addig 2020 végére 6 százalék, 2021 áprilisára pedig már 9 százalék lett. Létszámkategóriánként és ágazatonként vizsgálva egyértelműen látszik, hogy az 1-9 fős kisvállalkozások (24 százalék) és az egyéb szolgáltatás területén működő cégek (19 százalék) körében a leggyakoribb a 10 százalékot nem meghaladó kapacitáskihasználtság, ugyanez az arány a 250 fő feletti nagyvállalatoknál 3 százalék, az ipari vállalkozásoknál pedig mindösszesen 1 százalék.

---

⁶ Mindegyik vizsgált időszakra vonatkozóan a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás szempontjából súlyoztunk. A különböző időszakok esetén eltérő mértékű adathiányokat is figyelembe vettük, azaz a korábbi (2021. április 1. előtti) időszakok esetében csak azokat a cégeket tekintettük a minta elemeinek, amelyek esetén legalább egy vizsgált negyedévre vonatkozóan rendelkezésre állt a kapacitáskihasználtság átlagos értéke. 2021 áprilisára vonatkozóan azokat a cégeket tekintettük a mintába tartozónak, amelyek esetén rendelkezésre állt ennek a hónapnak a kapacitáskihasználtság adata.

1. táblázat: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között, százalék

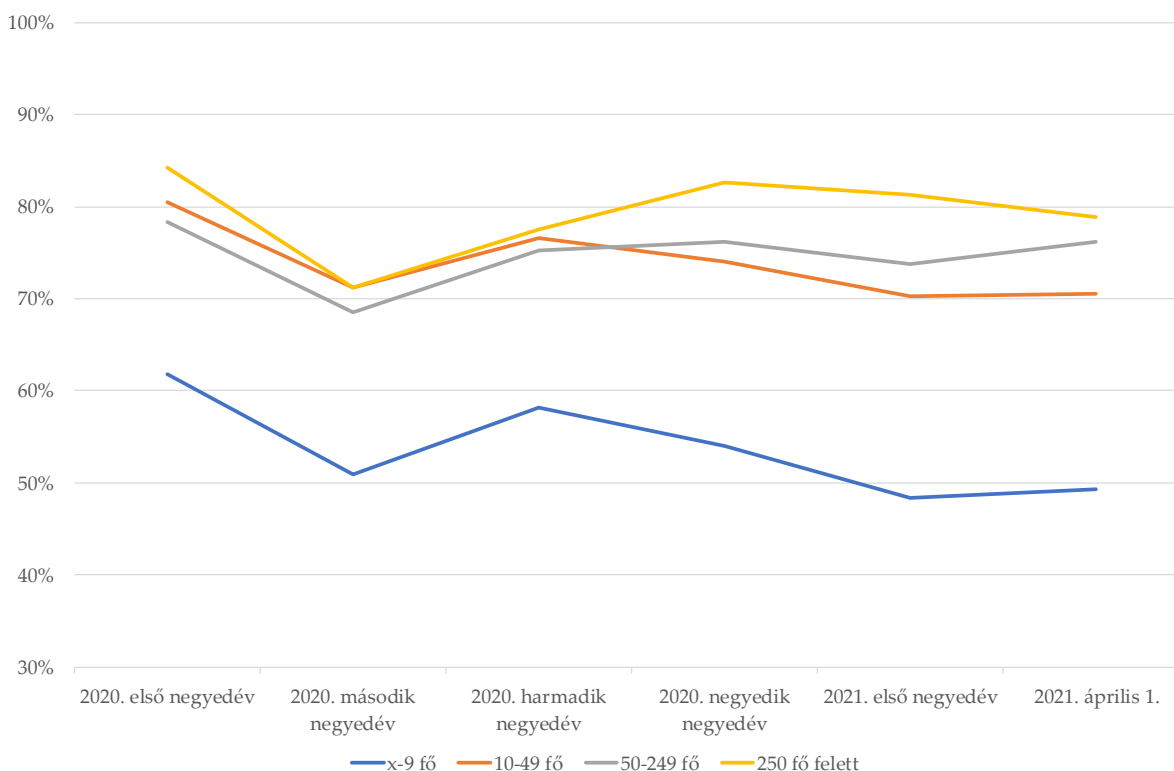
	2020. első negyedév	2020. második negyedév	2020. harmadik negyedév	2020. negyedik negyedév	2021. első negyedév	2021. április 1.
N	2081	2082	2089	2101	2120	2661
Átlag	77	66	72	73	70	70
Medián	80	75	80	80	80	80
Szórás	24	29	25	27	28	29
<10%*	4%	5%	5%	6%	8%	9%

*10 százalékot nem meghaladó kapacitáskihasználtság

Forrás: GVI 2020-2021

A vállalatok foglalkoztatotti létszámát vizsgálva látható, hogy annak emelkedésével párhuzamosan a kapacitáskihasználtság visszaesése mérséklődik. Az 1–9 fős kisvállalkozások esetében az eleve alacsony bázis ellenére is jelentős csökkenés következett be 2020 második negyedévében, és bár a harmadik negyedévi „visszapattanás” ebben a létszámkategóriában is jelentősen érzékeltette a hatását, a negyedik negyedév és 2021 első negyedéve újabb jelentős visszaesést eredményezett. Ezzel szemben a 250 fő feletti nagyvállalatok 2020 második félévében folyamatosan növelni tudták a kapacitáskihasználtságukat, igaz, 2021-ben kismértékű csökkenést ezek a cégek is elszenvedtek.

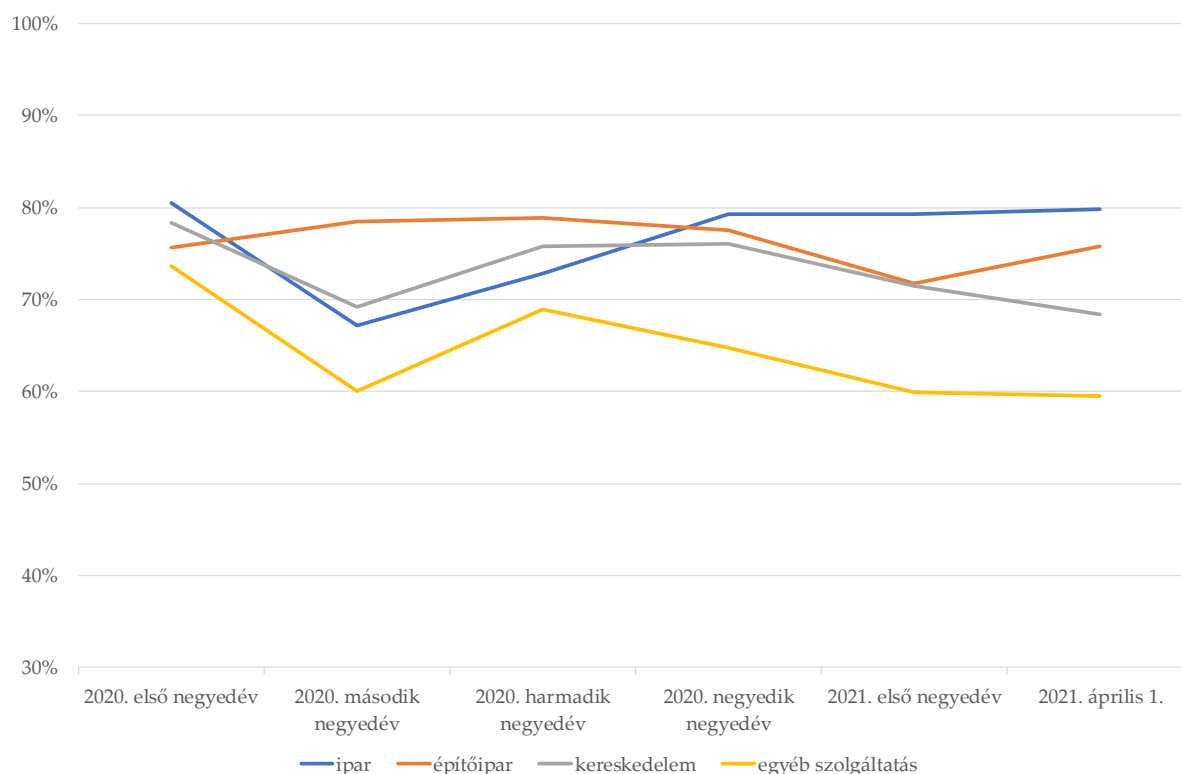
7. ábra: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között létszámkategóriánként, százalék

Forrás: GVI 2020-2021

A gazdasági ágazatok közül az iparban és az egyéb szolgáltatások területén mutatkozott a legjelentősebb átlagos kapacitáskihasználtság-csökkenés tavaly tavasszal, miközben az építőipar néhány százalékponttal még növelni is tudta a kapacitáskihasználtságát. Ha a 2021. áprilisi kapacitáskihasználtságot vizsgáljuk, élesen különválnak az egyes szektorok: az ipar és az építőipar lényegében a járványt megelőző kapacitásszinten működik, miközben a kereskedelem, és különösen az egyéb szolgáltatást végző vállalkozások jelentős mínuszban voltak április folyamán.

8. ábra: Kapacitáskihasználtság alakulása 2020 első negyedéve és 2021 áprilisa között ágazatonként, százalék

Forrás: GVI 2020-2021

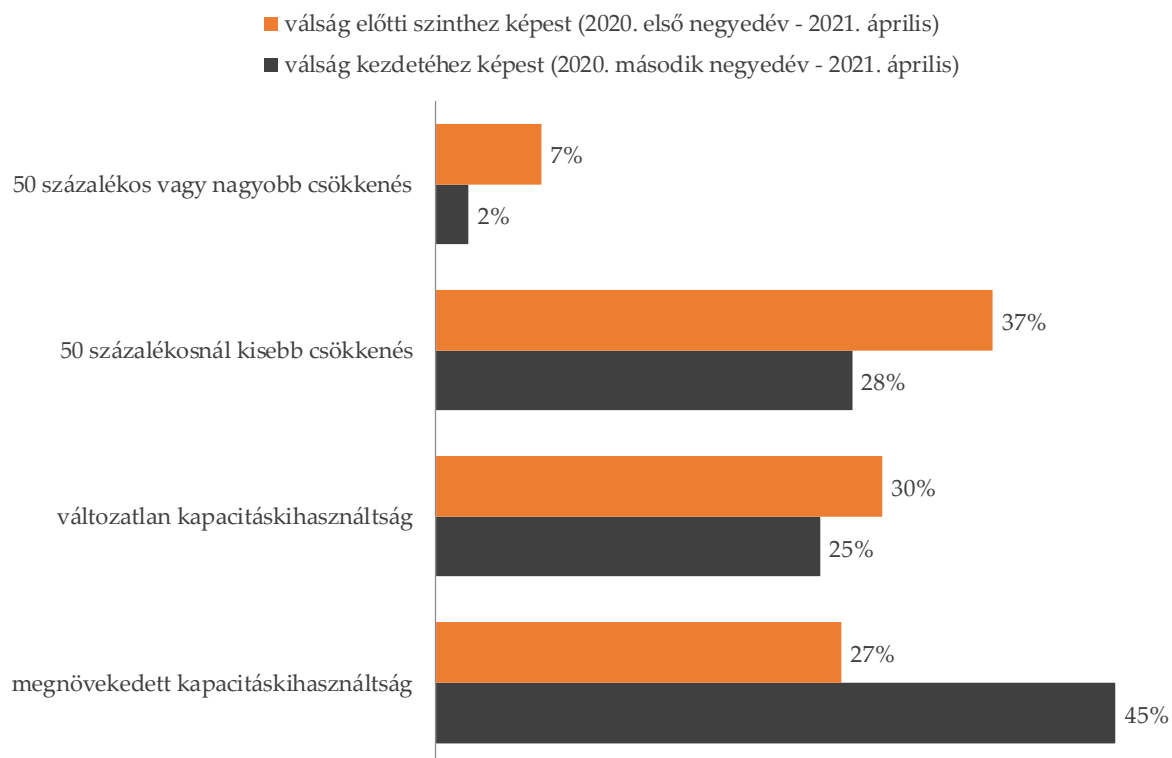
A kapacitáskihasználtság csökkenésének mértéke alapján kategorizálva a cégeket, látható, hogy a válaszadó vállalkozások csaknem fele (45 százalék) számolt be a válság kezdetéhez képest megnövekedett kapacitáskihasználtságról (tehát javult azóta a helyzetük), további 25 százalékuk pedig változatlan kapacitáskihasználtsággal működik. 30 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy 2021 áprilisában alacsonyabb kapacitáskihasználtság mellett működött, mint a válság kezdetén (tehát romlott azóta a helyzetük), túlnyomó részük 50 százalékpontosnál kisebb csökkenést jelzett (28 százalék). A válság előtti kapacitáskihasználtsági szintet 2021. áprilisa a cégek 57 százaléka érte el vagy haladta meg, 37 százalékuk azonban 50 százalékpontosnál kisebb, 7 százalékuk pedig legalább 50 százalékpontos csökkenést szenvedett el.

2021. április folyamán – tehát a koronavírus-járvány harmadik hulláma miatt bevezetett újabb korlátozó intézkedések idején – a vállalkozások közel egyharmada rosszabb helyzetben volt, mint a tavaly tavaszi első hullám idején, több mint a felük azonban elérte vagy meghaladta

már a válság előtti szintet is – ez azt mutatja, hogy erősen polarizálódtak a vállalkozások járvány-érintettség szerint.

9. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez és a válság kezdetéhez képest 2021 áprilisáig, százalék, N_{2020. első negyedév} – 2021. április=2075, N_{2020. második}

negyedév – 2021. április=2076

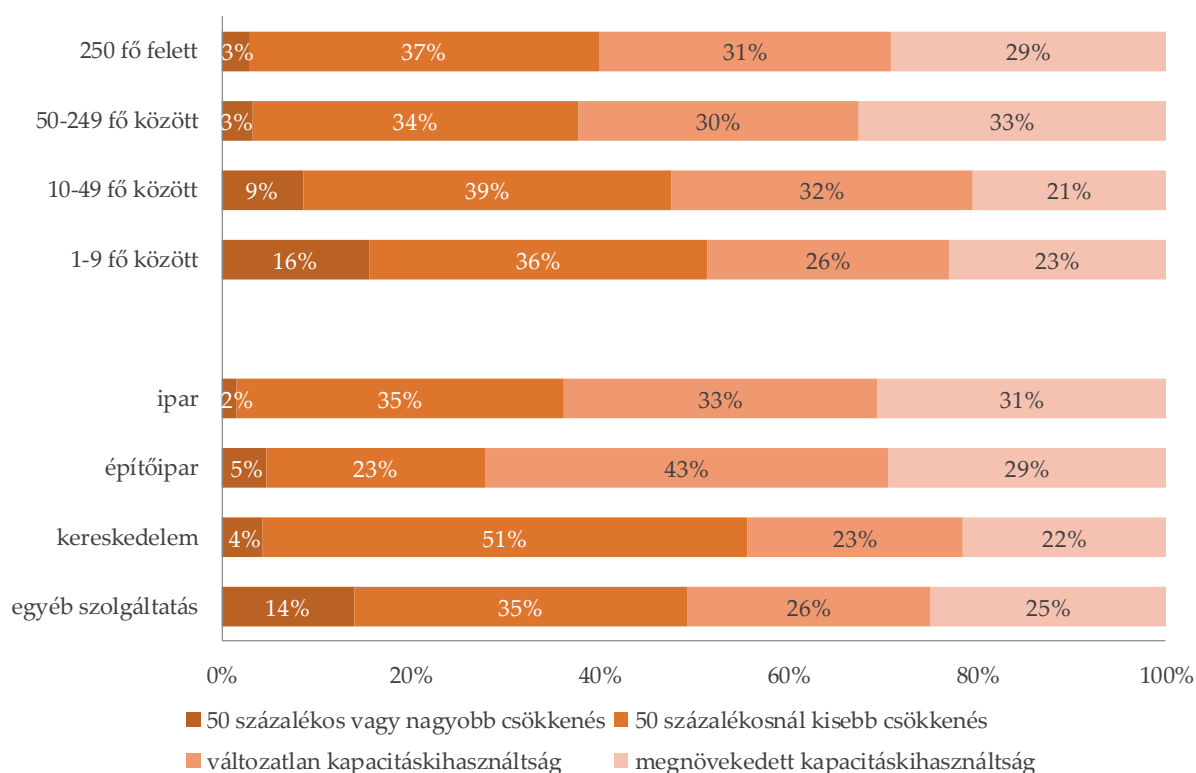

Forrás: GVI 2020-2021

A 2021. áprilisi kapacitáskihasználtságot a válság előtti szinthez hasonlítva megfigyelhető, hogy a vállalkozások méretének csökkenésével párhuzamosan egyrészt nőtt azon vállalkozások aránya (a 250 fő felettiekénél 3 százalékkal, az 1-9 fő közöttiekénél 16 százalékkal), amelyeknek 50 százalékpontos vagy nagyobb kapacitáskihasználtság-csökkenést kellett elkönyvelniük, másrészt csökkent azoknak a cégeknek az aránya, amelyek viszont változatlan, vagy megnövekedett kapacitáskihasználtságról számoltak be (a 250 fő felettiekénél 60 százalékkal, az 1-9 fő közöttiekénél 49 százalékkal).

A gazdasági ágazatokat tekintve az építőipari cégek kisebb mértékű érintettségét mutatja, hogy körükben mindösszesen 28 százalékkal azoknak a vállalkozásoknak az aránya, amelyek kapacitáskihasználtság-csökkenést szenvedtek el, míg ugyanez az arány az ipari vállalatoknál 37 százalékkal, az egyéb szolgáltatás területén működő cégek esetében 49 százalékkal, a kereskedelemben pedig 55 százalékkal.

10. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez (2020. első negyedév) képest 2021 áprilisában, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N_{létszám}=2075, N_{ágazat}=2071

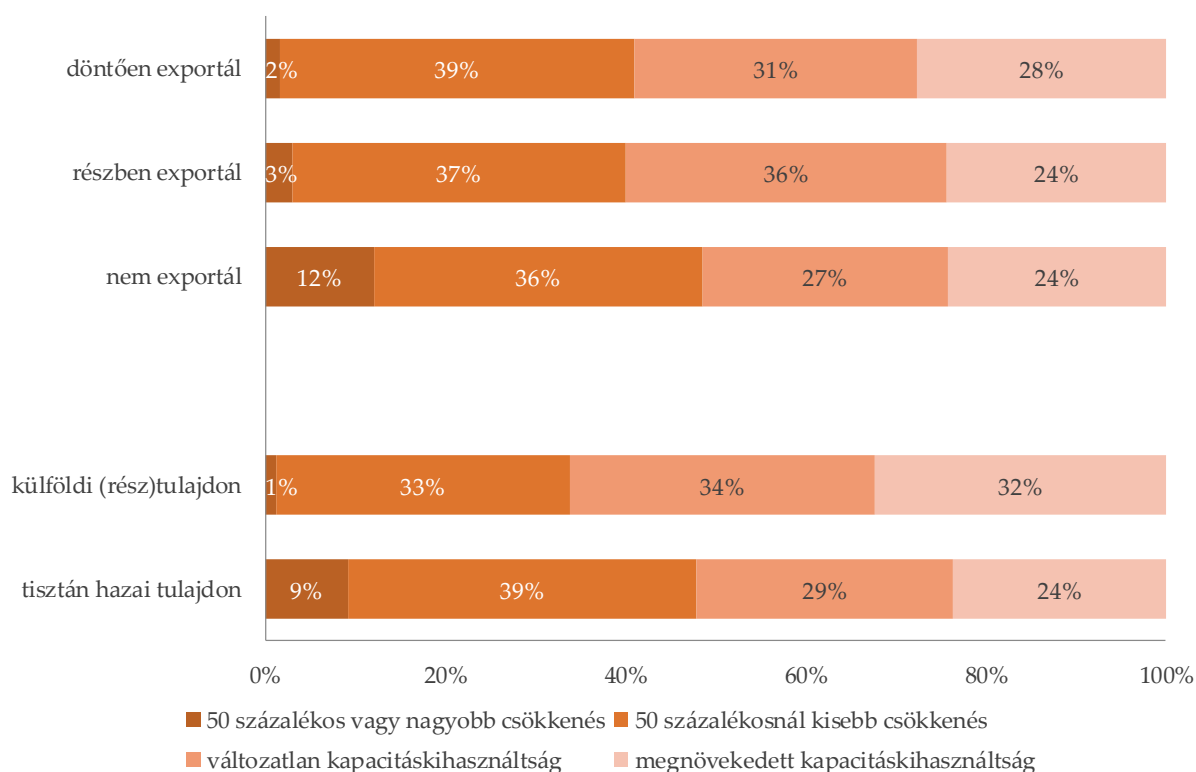
Forrás: GVI 2020-2021

A válság előtti szinthez képest az exporttevékenységet egyáltalán nem végző cégek 12 százaléka tapasztalt 50 százalékpontos vagy nagyobb kapacitáskihasználtság-visszaesést, 36 százalékuk 50 százalékpontosnál kisebb csökkenést észlelt, míg ugyanezek az arányok a részben exportáló vállalkozásoknál 3 százalék és 37 százalék, a döntően exportáló cégeknél pedig 2 százalék és 39 százalék – az exporttevékenység tehát hozzájárult a jelentős (50 százalékot meghaladó) mértékű kapacitáskihasználtság-csökkenés elkerüléséhez.

A tulajdonszerkezetet tekintve még markánsabb különbségeket láthatunk: azok a vállalatok, amelyek külföldi (rész)tulajdonban állnak, jóval kisebb arányban szenvedtek el kapacitáskihasználtság-csökkenést (34 százalék), mint a tisztán hazai tulajdonban lévő cégek (48 százalék), és előbbiek nagyobb arányban számoltak be növekedésről (32 százalék, szemben a 24 százalékkal).

Ezek a hatások természetesen összefüggésben állnak szerkezeti sajátosságokkal is, mivel a kizárólag belpiacra termelő, illetve a tisztán hazai tulajdonban lévő vállalkozások között a kisebb méretű cégek felülreprezentáltak.

11. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása a válság előtti szinthez (2020. első negyedév) képest 2021 áprilisában, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, $N_{\text{exporttevékenység}}=2019$, $N_{\text{tulajdonszerkezet}}=2034$

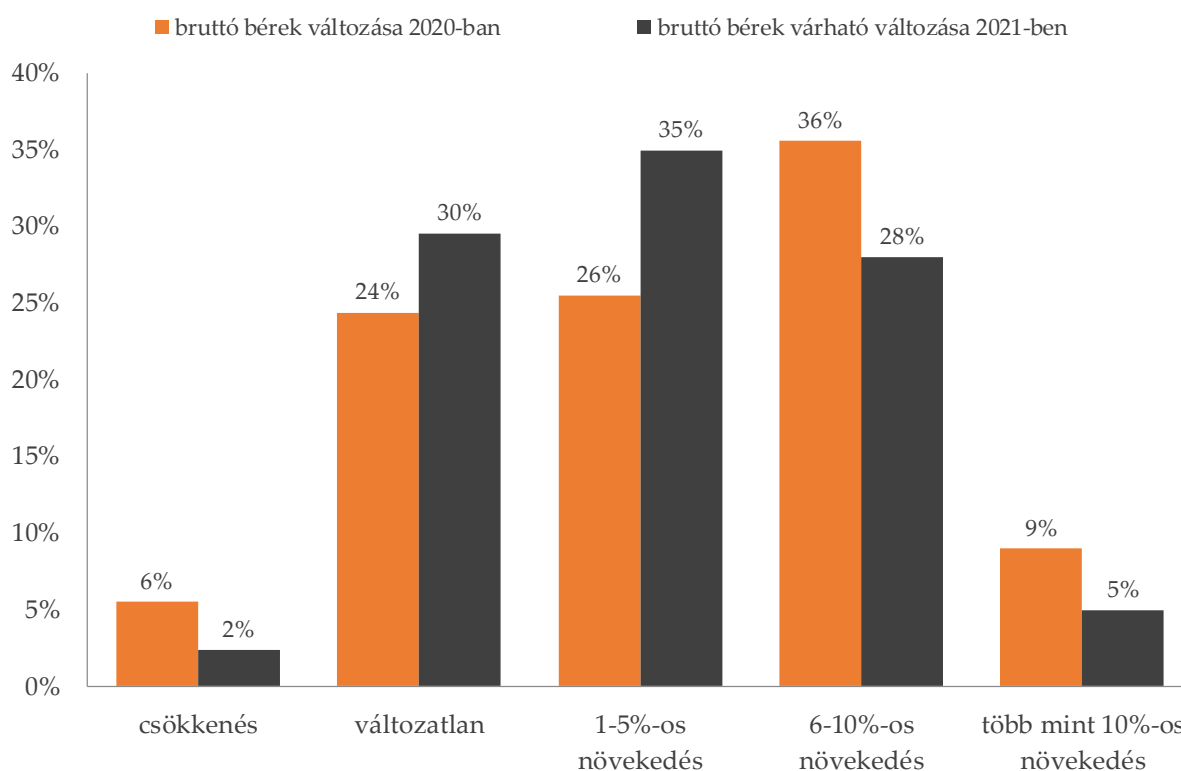
Forrás: GVI 2020-2021

Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben

Az adatfelvételek során vizsgáltuk azt is, hogy hogyan változtak a hazai vállalkozásoknál a bruttó bérek 2020-ban, és várhatóan milyen mértékben változnak majd 2021-ben. Jól látható, hogy az idei évben a vállalkozások közel hasonló arányban tervezik emelni a bruttó béreket (68 százalék), mint 2020-ban tették (71 százalék), a béremelés várható mértéke azonban csökkent: a cégek elsősorban az infláció mértékével közel azonos, 1–5 százalékos béremelkedést tartják valószínűnek (35 százalék), a tavalyihoz képest (45 százalék) kevesebben számolnak ennél jelentősebb bérfeljesztéssel (33 százalék). 2020-ban a vállalkozások 6 százalékánál csökkentek a bérek, ez az arány 2021-ben várhatóan csak 2 százalék lesz az áprilisi adatok alapján.

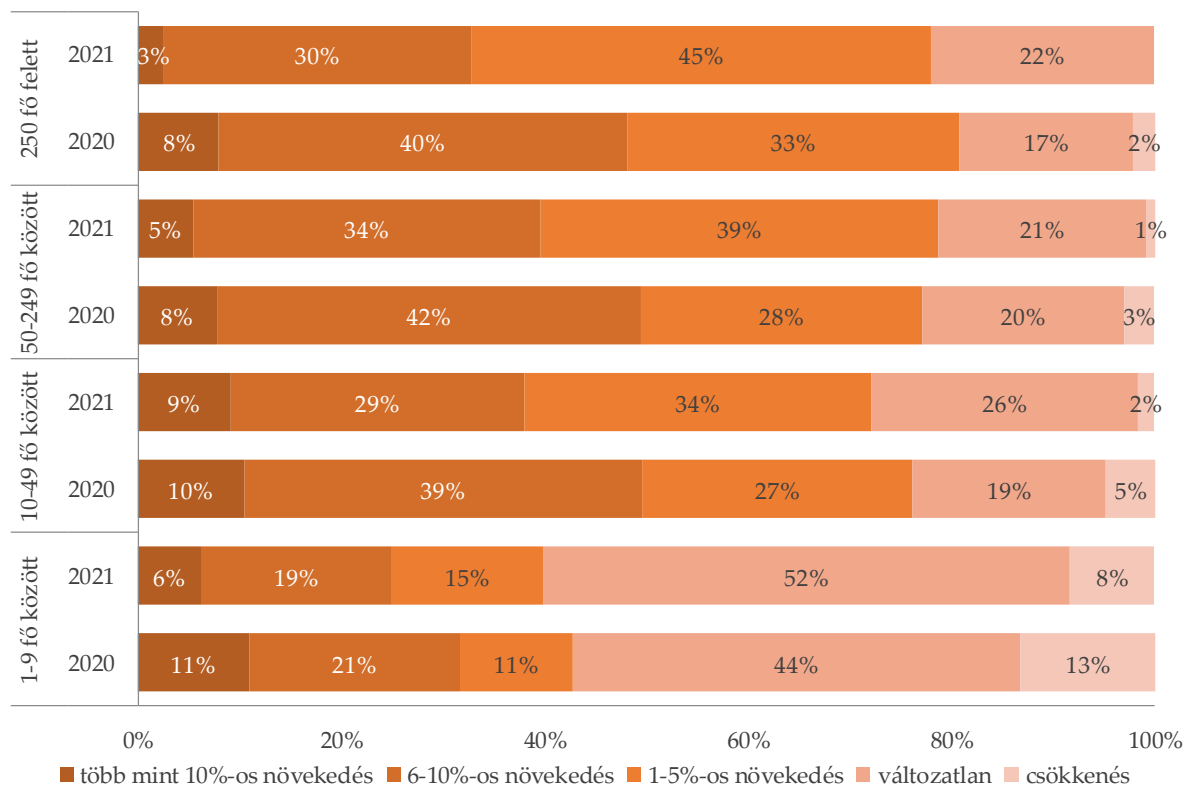
12. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben, százalék, N₂₀₂₀=2626, N₂₀₂₁=2467

Forrás: GVI 2021

Létszámkategória szerinti bontásban megfigyelhető, hogy a vállalatméret csökkenésével párhuzamosan nő azoknak a cégeknek az aránya, melyek 2020-ban a bérek csökkentésére (2 százalékról 13 százalékra) vagy befagyasztására (17 százalékról 44 százalékra) kényszerültek. Mind tavaly, mind az idei évben a 10 fő feletti vállalatok közel hasonló arányban hajtottak végre, vagy terveznek valamilyen mértékű béremelést (72-80 százalék), ugyanakkor az 1-9 fős kisvállalkozásoknál ez az arány 2020-ban csupán 43 százalék volt, 2021-re vonatkozóan pedig még ennél is alacsonyabb, 40 százalék.

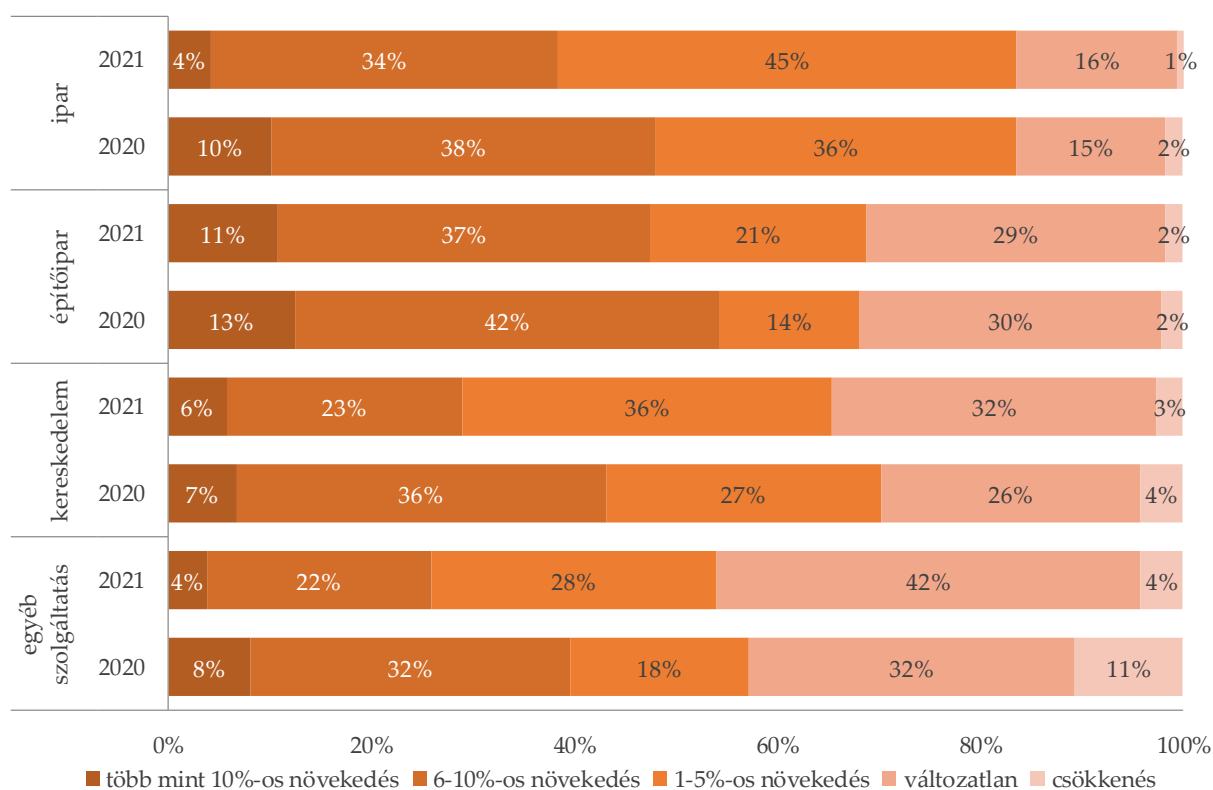
13. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben létszámkategóriánként, százalék,
N₂₀₂₀=2626, N₂₀₂₁=2467

Forrás: GVI 2021

A gazdasági ágazatokat vizsgálva megállapítható, hogy az egyéb szolgáltatás területén működő cégek kiemelkedően magas arányban csökkentették a béreket 2020-ban (11 százalék), további közel egyharmaduk (32 százalék) pedig a bérek befagyasztása mellett döntött. A kereskedelmi és az építőipari cégeknek a 30, illetve 32 százaléka volt kénytelen lemondani a béremelésről (ezen belül 4, illetve 2 százalékuuk csökkentett is), az ipari vállalatoknak azonban csak a 17 százaléka (ezen belül 2 százalékuuk csökkentett). Ez a polarizálódás a 2021-re vonatkozó várakozásoknál is tetten érhető, hiszen az egyéb szolgáltatást végző cégeknek az 54 százaléka, a kereskedelmi vállalkozásoknak a 65 százaléka, az építőipari cégeknek a 69 százaléka, az ipari vállalatoknak pedig a 83 százaléka tervezi béremelést. 6-10%-os és több mint 10%-os növeléssel is az építőiparban számolnak legnagyobb arányban (37, illetve 11 százalék).

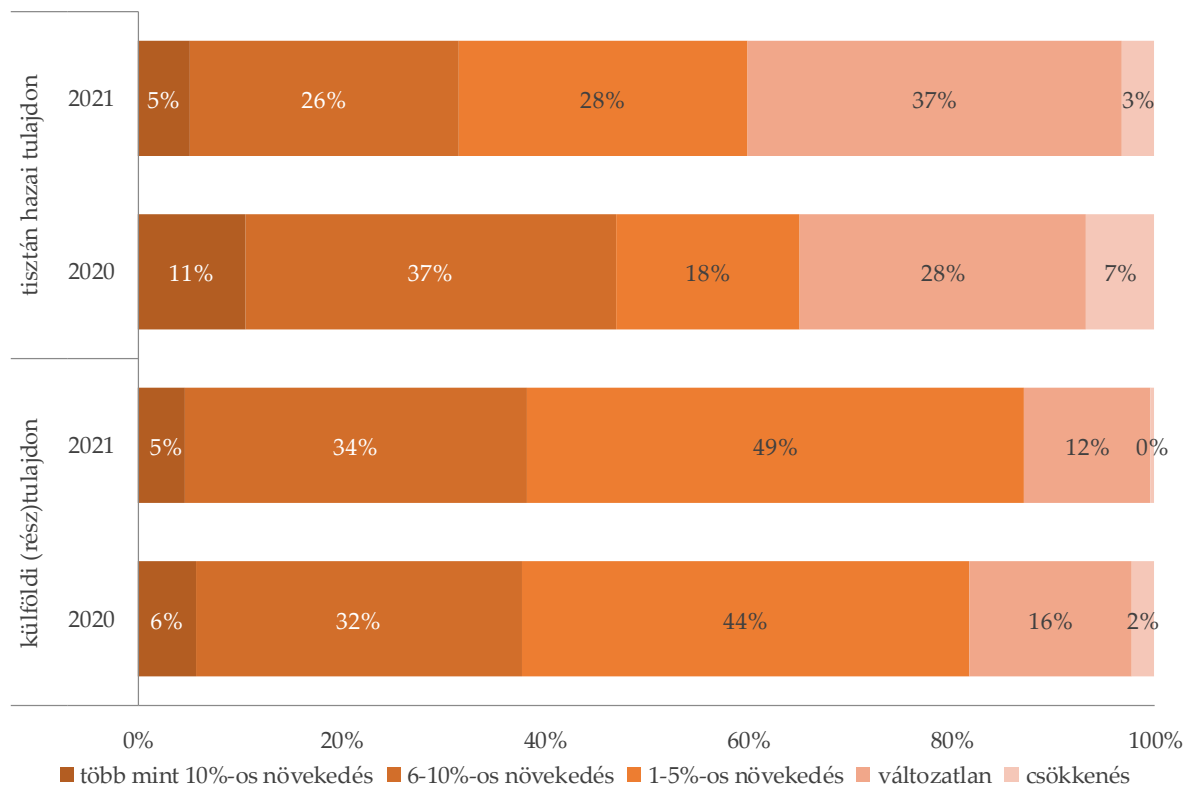
14. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben ágazatonként, százalék, N₂₀₂₀=2619, N₂₀₂₁=2459

Forrás: GVI 2021

Tulajdonszerkezet szerint a tisztán hazai tulajdonú vállalkozások idén jelentősen nagyobb arányban tervezik csökkenteni (37 százalék) vagy befagyasztani (37 százalék) a béreket, mint a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek (0 és 12 százalék), ahogy tették azt 2020-ban is.

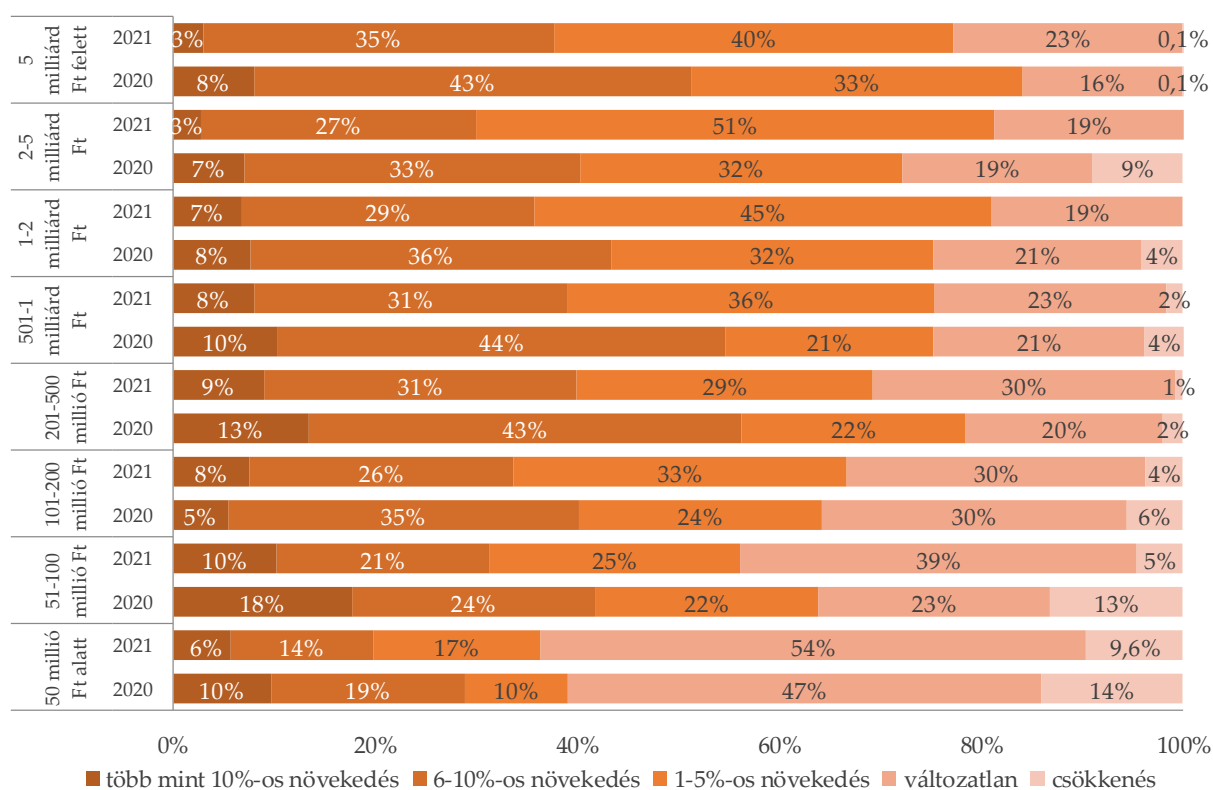
15. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben tulajdonszerkezet szerint, százalék, N₂₀₂₀=2567, N₂₀₂₁=2410

Forrás: GVI 2021

Árbevétel alapján két tendencia figyelhető meg: az árbevétel növekedésével párhuzamosan nő azon cégek aránya, melyek emelték/emelni fogják a béreket, ugyanakkor a több mint 10%-os béremelés inkább a kisebb árbevételű vállalkozásokra jellemző. 2020-ban az 50 millió Ft alatti árbevétellel rendelkező cégek 39 százalékáa emelte a bruttó béreket, ugyanez az arány például az 501-1 milliárd Ft közötti árbevétellel bíró vállalkozásoknál 75 százalék, a legnagyobb, 5 milliárd Ft feletti vállalatoknál pedig már 84 százalék. Az idei várható bérfejlesztés tekintetében hasonlóan nagy a differencia (37, 75, illetve 78 százalék), viszont miközben az 5 milliárd Ft feletti árbevételű vállalatoknak csak a 3 százalékáa tervez több mint 10%-os béremelést, addig az 51-100 millió Ft közötti árbevételű cégeknek a 10 százalékáa, az 50 millió Ft alatti árbevételű vállalkozásoknak pedig a 6 százalékáa.

16. ábra: Bruttó bérek változása 2020-ban és 2021-ben árbevétel szerint, százalék, N₂₀₂₀=2549, N₂₀₂₁=2398

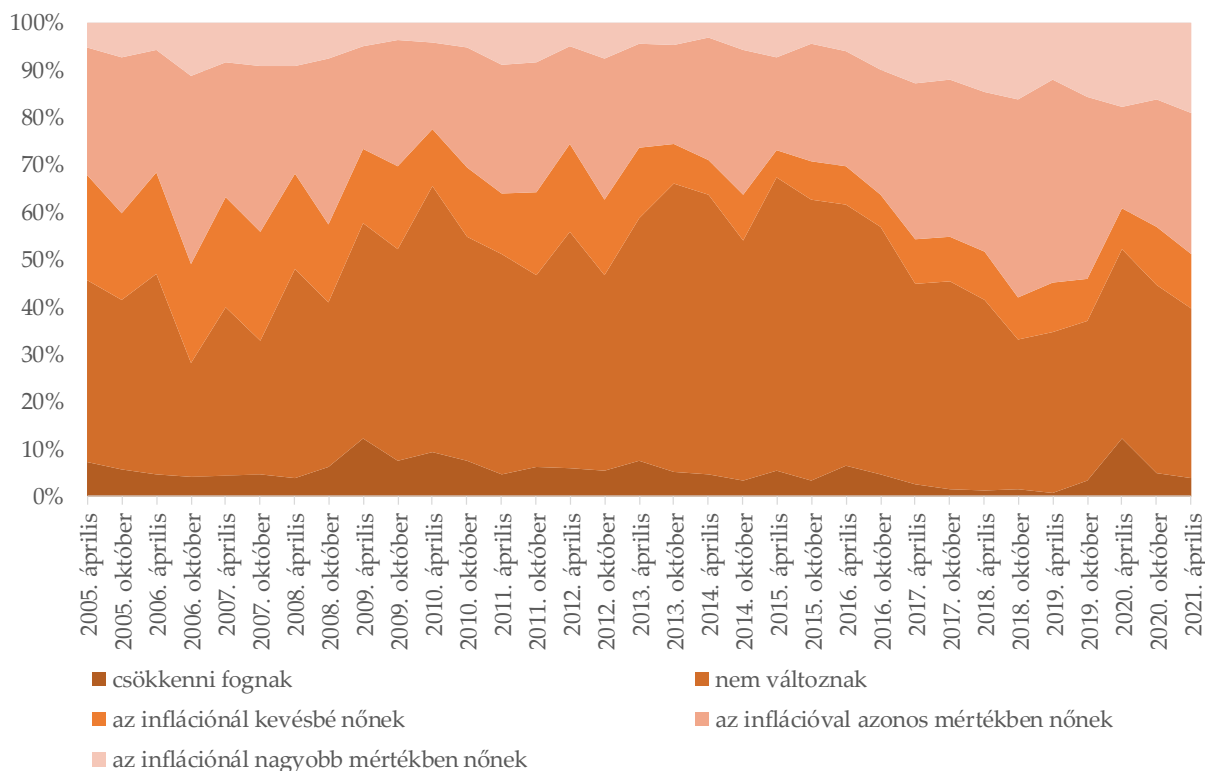
Forrás: GVI 2021

Belföldi értékesítési árak és exportárak várható alakulása a következő félévben

A vállalkozások üzleti helyzetét jelzik az értékesítési árakkal kapcsolatos várakozások is. A GVI féléves konjunktúrakutatásának két évtizede állandó eleme a hazai vállalkozók belföldi és külföldi értékesítési árak várható alakulásával kapcsolatos percepcióinak a felmérése. Idősoros elemzésünkben ezúttal is a 2005-ös évet választottuk kiindulópontnak, hiszen így lehetőségünk adódik összevetni a koronavírus-járvány idén ápriliséig tapasztalható hatását a 2008-as gazdasági világválság jellemző tendenciáival.

2021 áprilisában a válaszadók 4 százaléka vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a belföldi értékesítési árak a következő félévben – arányuk egy évvel korábban még a 2008-as gazdasági világválság kitörését követő szintet idéző 12 százalék volt. A válaszadók 60 százaléka gondolta úgy, hogy nőni fognak az árak, 5 százalékponttal többen, mint 2020. októberben. 2018 októberétől előbb kis mértékben, majd 2020 tavaszán jelentősen nőtt azoknak az aránya, akik nem vártak árnövekedést (34 százalék, 35 százalék, 37 százalék, 52 százalék), az arányuk 2020 őszére már mérséklődött (45 százalék), a csökkenés pedig 2021 tavaszán is folytatódott (40 százalék)

17. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2021. április között, százalék

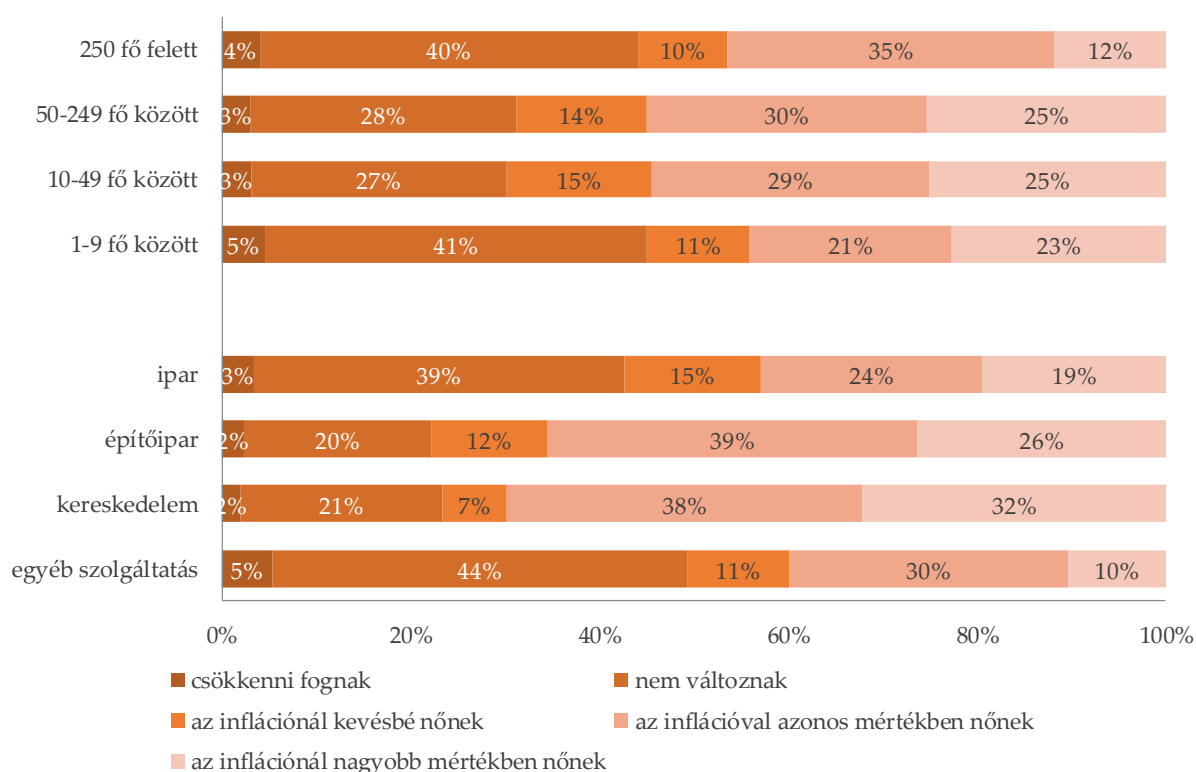
Megjegyzés: 2005. április: N=1753, 2005. október: N=1196, 2006. április: N=1311, 2006. október: N=1251, 2007. április: N=1374, 2007. október: N=1184, 2008. április: N=1084, 2008. október: N=1379, 2009. április: N=1368, 2009. október: N=1315, 2010. április: N=1582, 2010. október: N=1788, 2011. április: N=1743, 2011. október: N=1853, 2012. április: N=2464, 2012. október: N=3082, 2013. április: N=3383, 2013. október: N=3396, 2014. április: N=2518, 2014. október: N=2751, 2015. április: N=3246, 2015. október: N=3268, 2016. április: N=2884, 2016. október: N=2620, 2017. április: N=3028, 2017. október: N=2825,

2018. április: N=3011, 2018. október: N=2644, 2019. április: N=2651, 2019. október: N=2083, 2020. április: N=2457, 2020. október: N=2864, 2021. április: N=2513

Forrás: GVI 2005-2021

A 2021. áprilisi adatokat létszámkategóriánként és ágazonként is megvizsgáltuk. Jól látható, hogy a 250 fő feletti nagyvállalatok és az 1-9 fős kisvállalkozások számolnak leggyakrabban stagnáló vagy csökkenő árakkal (44, illetve 46 százalék), míg az ágazatok tekintve az ipari és az egyéb szolgáltatás területén működő cégek vélekednek ugyanígy legnagyobb arányban (42, illetve 49 százalék).

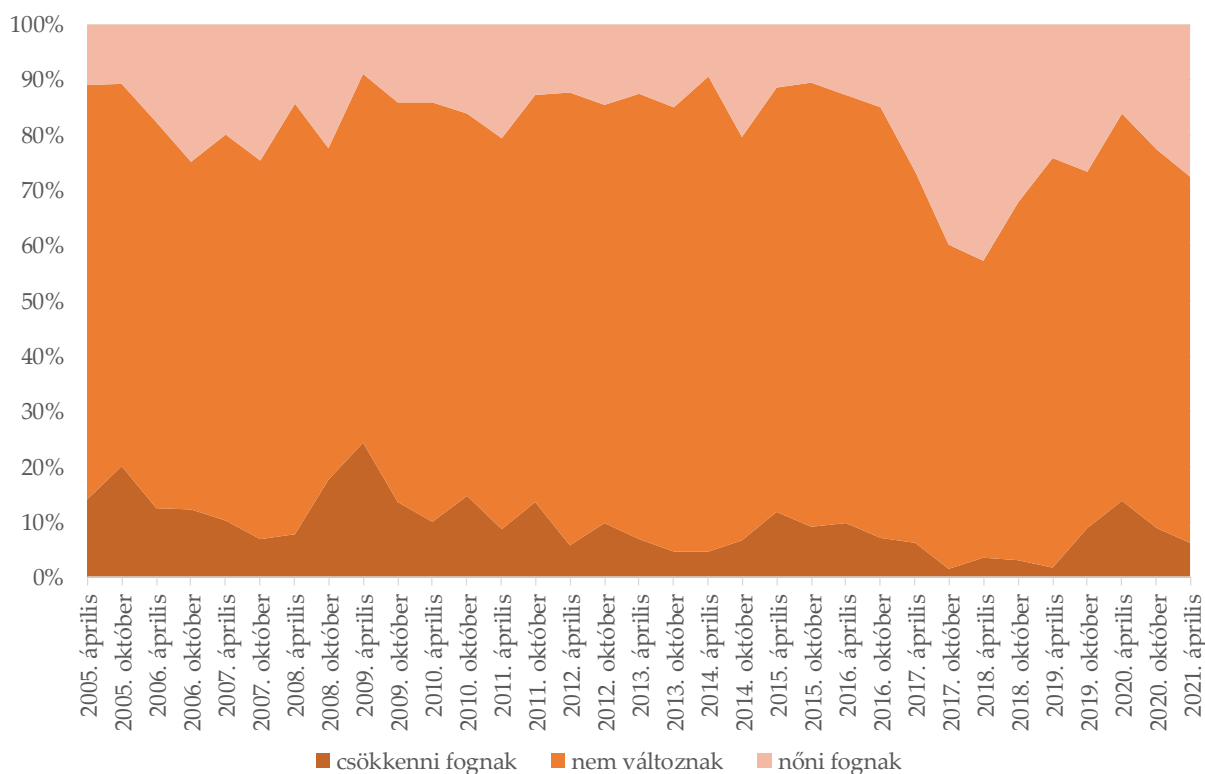
18. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2021 áprilisában, létszámkategóriánként és ágazonként, százalék,
N_{létszám}=2505, N_{ágazat}=2513

Forrás: GVI 2021

Az exporttevékenységet végző vállalkozások körében a konjunktúravizsgálat keretében rendszeresen érdeklődünk a cégek exportárakkal kapcsolatos várakozásairól is. 2021 áprilisában a válaszadók 6 százaléka vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a külföldi értékesítési árak (exportárak) a következő félévben – arányuk tavaly áprilisban még 14 százalék volt. Emellett a válaszadók 27 százaléka ítélte meg úgy, hogy nőni fognak az árak, ami megegyezik a 2019. októberi aránnyal, és jelentősen meghaladja az előző két félévi adatot (16 és 23 százalék).

19. ábra: Az exporttevékenységet folytató hazai vállalkozások percepciója a külföldi értékesítési árak (exportárak) következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2021. április között, százalék

Megjegyzés: 2005. április: N=352, 2005. október: N=265, 2006. április: N=340, 2006. október: N=305, 2007. április: N=309, 2007. október: N=269, 2008. április: N=322, 2008. október: N=382, 2009. április: N=398, 2009. október: N=321, 2010. április: N=394, 2010. október: N=466, 2011. április: N=444, 2011. október: N=479, 2012. április: N=725, 2012. október: N=710, 2013. április: N=810, 2013. október: N=755, 2014. április: N=702, 2014. október: N=753, 2015. április: N=638, 2015. október: N=803, 2016. április: N=674, 2016. október: N=571, 2017. április: N=574, 2017. október: N=636, 2018. április: N=613, 2018. október: N=585, 2019. április: N=513, 2019. október: N=566, 2020. április: N=495, 2020. október: N=683, 2021. április: N=627

Forrás: GVI 2005-2021